

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΔΩΡΕΑ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ
ΑΝΕΣΤΙΑΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1939

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

δίψα γὰ τὴν ἱστορικὴ γνώση τοῦ Θεάτρου μας νὰ ἰκανοποιεῖται χωρὶς νὰ ἀναγκάζεται τὸ ἐνδιαφέρον μας νὰ περιμένει τόσο πολὺ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

Γιώργου Γεραλή: «Κύκνοι στὸ Ἀγκόφως».

Ἐγκαινιάζοντας τὴ σειρά τῶν κριτικῶν σημειωμάτων μου, σ' αὐτὴν εἶδω τὴ θέση, δίπλα καὶ παράλληλα πρὸς ἄλλους ἀγαπητούς μου συναδέλφους, ποὺ ἔχουν ἤδη ἀναλάβει, ἀπὸ πρῶτο μὲν, αὐτὸ τὸ ἔργο, — καὶ παρὰ τὴ συγκεκριμένη συμφωνία, νὰ μὴν ἀσχοληθῶ παρὰ, εἰδικά, μὲ τὴν τρέχουσα πεζογραφία, — ἀρχίζω σήμερα μὲ μιὰ μικρὴ παράβαση αὐτῆς τῆς συμφωνίας. Κι' ἀφορμὴ αὐτῆς τῆς παραβάσεως εἶναι ἡ πρῶτη μικρὴ κυκλοφορήσασα ποιητικὴ συλλογὴ «Κύκνοι στὸ Ἀγκόφως» τοῦ νέου Γιώργου Γεραλή. Καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆται τέση, ἂν μπορούσε κάτι τέτοιες ἀφορμὲς, συχνά, νὰ προκαλοῦσαν κάτι τέτοιες παραβάσεις...

Γιὰ τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔκαμε ἤδη λόγο στὸ περασμένο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ ὁ Παπανικολάου. Μὲ μιὰ πολὺ ὀρθὴ εἰσαγωγικὴ του παρατήρηση γιὰ τὴν ἀδικαιολόγητὴ ἀπομάκρυνσή μας ἀπὸ τὴν ποιητικὴ παράδοση τῆς φόρμας, — δηλαδή τῆς ρίμας καὶ τοῦ μέτρου, — ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιο καὶ τόνισε τὴν ἀξία καὶ τὴ σημασία τῆς συλλογῆς αὐτῆς, ἀνθόρμητα καὶ μ' ἐνθουσιασμό. Σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ σημειωμάτος μου εἶναι νὰ συμπληρώσω τὸ ἐγκώμιο καὶ νὰ ἐξάρω, ἄλλο τόσο ἀπροκάλυπτα, αὐτὴ τὴ σημασία καὶ ἀξία.

Τὸ γεγονός καὶ μόνο ὅτι ἓνας νέος, τόσο νέος, σήμερα ποὺ οἱ νέοι ἔχουν πάθει ἓνα εἶδος κακοήθους «μοντερνιτιδος» ἢ μοντερνιστικοῦ μαϊμουδισμού, κατόρθωσε, προφυλαγμένος ἀπὸ τὸ ἴδιο γνήσιο ταλέντο του, ν' ἀποφύγει τὸν κατήφορον αὐτό, τὸν τόσο εὐκόλο κι' ὀλέθριο, καὶ νὰ ἰσορροπήσει, χρησιμοποιώντας τὰ τετριμμένα τάχα μέσα καὶ τοὺς τρόπους τοῦς «ἐκτὸς μόδας» τῆς ποιήσεως, εἶναι τόσο ἐξαιρετικό, ποὺ ὁ ἀντίτυπός του ὄφειλε νὰ εἶναι ἀπείρως ζωηρότερος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι κι' ἡ κριτικὴ μας *ξέμαθε* ν' ἀντικρούζει τὴ γνήσια ποιητικὴ παραγωγή, ἔπειτ' ἀπὸ τόσα χρόνια ἀπασχολήσεώς της μὲ καθαρὲς ἀρλοῦμπες κι' ἀνοησίες! Ἀλλιῶς δὲν ἐξηγεῖται. Ἡ ὄσφρησὴ τῆς φαίνεται νὰ ἔχει ἀμβλυθῆ, καὶ δὲ μπορεῖ νὰ αἰσθανθῆ τ' ἀρώματα, ὅταν ἐκεῖνα εἶναι φυσικά καὶ δὲν ἔχουν ὑποστειῖ νοθεῖες! Καὶ εἶναι τόσο δύσκολο, ἀλήθεια, νὰ ἐπιστρέψει κανένας στὴν ἀλήθεια, ὅταν συνήθισε, τὸσον καιρὸ, στὰ ψέματα.

Ἐπειτὰ ἀπὸ τὸν πλαστογραφημένο «καρτωτακισμό» (πού, αὐτός, ἀποτελοῦσε μιὰν αὐθεντικὴν ἀξία), κι' ἀπὸ τὴν ἔμμετρη καὶ κενολόγο προχειρολογία, ἔπειτ' ἀπὸ τὴν ποιητικοποίησιν τοῦ ἀστυνομικοῦ δελτίου τῶν ἐφημερίδων κι' ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἀκατανόμαστες ὑπερβάσεις ποὺ διεπράχθησαν καὶ διαπράττονται ἐν ὀνόματι τοῦ «ὑποσυνειδήτου» (καὶ δυστυχῶς, αὐτές, συνειδητές), — τὸ βιβλίο τοῦ κ. Γεραλή ἀποτελεῖ

τὸ κήρυγμα μιᾶς πραγματικῆς ποιητικῆς Ἐναντιγεννήσεως.

Τὸ παρθένο ὕλικό τοῦ στίχου του, ἡ γνώση του τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἡ αἰσθησὴ του τῆς οἰκονομίας, ἡ γνήσιά του λυρική ἀναπνοή, ποὺ κολπῶνει καὶ τὴν πρῶτη μικρὴ του φράση, ἡ νοσταλγικὴ του καὶ βαθύτιτη καὶ εἰλικρινῆς μελαγχολία, — γνώρισμα παντοτινὸ τῆς γνήσιας Ποιήσεως, — ὅλ' αὐτά, συγκερασμένα, ζυγισμένα, χρησιμοποιημένα σχεδὸν ἀψογα, — καὶ σὲ τέτοιαν ἡλικία, μάλιστα — μᾶς φανερόνουν, δίχως πολλὰ λόγια, ὅτι ἔχει γεννηθῆ ὁ Ποιητῆς.

Κι' ἀληθινά, εἶχα χρόνια νὰ διαβάσω στίχους, δροσεροὺς ὡπὸς αὐτοί! Ἡ ἀρλουμπολογία μὲ εἶχε κάνει νὰ ἐγκαταλείψω αὐτὴ τὴν ἀσχολία τόσα χρόνια! Εἶχα στραφῆ, ὀλόψυχα, πρὸς τὴ διεθνή παραγωγή, ζητώντας ἐκεῖ πέρα τὴ γήσια καὶ παλλομένη νότα, τὸν ἔντονο κι' εἰλικρινῆ παλμό, ποὺ δὲ μπορούσα πιά νὰ βρῶ στὴ γλῶσσα τῆ δικῆ μας! Καὶ τώρα μὲ τὸν Γεραλὴ νομίζω, ἐπιστρέφω...

Οἱ διάφοροι farcents τοῦ στίχου εἰν' ἐπόμε νο πὸς θὰ ἐνοχληθῶν μὲ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆ καὶ μάλιστα θὰ τὴν καταδικάσουν. Σέρω ἀπὸ τώρα εἰς θά ποῦν, καὶ τίς λέξεις ποὺ θὰ μεταχειρισθῶν. Δὲ θὰ μπορέσουν νὰ τοῦ συγχωρῶσιν αὐτὴ τὴν τόσο ἐντεχνῆ ἐπάνοδο στὴ φόρμα, οὔτε τὴ φυσικὴ μελαγχολία ποὺ ἀποπνέει ὁ ὄρατος στίχος. Οἱ ἀπόστολοι τοῦ ἐξωφρενισμοῦ καὶ τῶν παντοειδῶν δυναμισμῶν θὰ δοκιμάσουν καὶ νὰ τὸν οἰκτεῖρουν! Τόσο τὸ καλύτερο γι' αὐτόν! Πρέπει νὰ μείνει χωρισμένος ἀπ' αὐτούς: τὸ κέρδος του θὰ εἶναι ἀπροσμέτρητο!

Θὰ εἶναι τόση, ἄλλωστε, ἡ θέρημ, μὲ τὴν ὁποία θὰ τὸν περιβάλλουμε ἐμεῖς, οἱ ψυχικοὶ του συγγενεῖς, — ποὺ ὅσο κι' ἂν τὸ χάσμα εὐρονθῆ ἀναμεταξὺ αὐτοῦ κι' ἐκεῖνων, δὲν πρόκειται νὰ μείνει ποτὲ μόνος...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

* Ἔνα τραγούδι τονισμένο ἀπὸ μεγάλους μουσικούς*, μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν Κ. Σπετσιέρη.

Αὐτὸ ποὺ διακρίνει τὴν ἐργασία τοῦ κ. Σπετσιέρη εἶναι ἡ εὐσυνειδησία της. Ὅλες οἱ μεταφράσεις τῶν γερμανικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τραγουδιῶν ποὺ μᾶς δίνει στὸ καλοτυπωμένο βιβλίο του εἶναι καμομένες μὲ φροντίδα καὶ προσοχή, μὲ στοργὴ μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς. Καὶ ὅμως, παρ' ὅλ' αὐτά, ἡ ἐπιτυχία τους εἶναι ἀμφίβολη. Ἀρκετὰ βέβαια ἀπὸ τὰ τραγούδια διατηροῦν καὶ στὴ μετάφραση κάτι ἀπὸ τὴν ὁμορφιά, ἢ τὴν κομψότητα, ἢ τὴν ἀφέλεια τοῦ πρωτοτύπου. Τὸ διαισθάνεται κανεὶς αὐτό, κι' ἂς ἀγνοεῖ τὰ πρωτότυπα. Ἐπίσης, δὲν εἶναι λίγοι οἱ στίχοι ποὺ εἶναι πραγματικὰ χαριτωμένοι. Μὰ ἡ ἐργασία τοῦ κ. Σπετσιέρη ἦταν ὄχι μόνον ἐπιπονη, ἀλλὰ καὶ δύσκολη, πολὺ δύσκολη, γιατί ἔπρεπε νὰ κάνει τὶς μεταφράσεις του ἀπάνω στὸ καλούπι τοῦ μέτρου καὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν πρωτοτύπων, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ τραγουδιῶνται καὶ

αὐτὲς σύμφωνα μὲ τὴ μουσικὴ τῶν μεγάλων συνθετῶν ποὺ τὰ τόνισαν. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ κατόρθωσαν νὰ ὑπερνικήσῃ τὰ στιχουργικὰ ἐμπόδια μὲ ἀρκετὴ τέχνη. Μὰ αὐτὸ δὲ συμβαίνει παντοῦ καί, τὶς περισσότερες φορές, ὁ μεταφραστὴς ξεφεύγει ἀπ' τὶς δυσκολίες καταστρέφοντας τοὺς στίχους, ἢ καὶ ὀλόκληρα τὰ ποιήματα. Ἔτσι συναντᾶμε κανεὶς συντακτικὲς ἀνωμαλίες, μπερδέματα στὴ διατύπωση, ἀκαλαίσθητες καὶ ἐντελῶς ἀντιμουσικὲς φράσεις, γλωσσικὴ ἀκαταστασία. Ἄλλοῦ πάλι ὁ μεταφραστὴς παρεξηγεῖ τὴν ἀπλότητα τοῦ πρωτοτύπου καὶ μᾶς τὴ δίνει στὴ μετάφραση μὲ ἀντιποιητικὲς καινοτοπίες, μὲ μιὰ διατύπωση ποὺ θυμίζει συχνὰ τραγουδάκια τῶν ἀναγνωσματοφίλων τοῦ παλιοῦ καιροῦ :

Δημιουργέ πατέρα ὦ Θεέ μου,
γαλήνεπέ μου τὴν ψυχὴ,
ἐλεῶς γίνε καὶ εἰσάκουσέ μου
τῆς συντριβῆς τὴν προσευχὴ.

Τὸ θέλημά σου νὰ τηρῶ βοηθησέ με,
νάρθῶ στὸ δρόμο τὸν καλὸ,
Θεέ μου λυτρωτῆ, συχώρεσέ με,
τὸ δοῦλο σου τὸν ταπεινὸ.

Οἱ στίχοι αὐτοὶ εἶναι — θὰ τὸ φανταζόσαστε ποτέ; — τοῦ Γκαίτε! Ἔτσι ὅμως, ὅπως μᾶς τοὺς δίνει ἢ μετάφραση, θὰ μπορούσε νὰ τοὺς γράψῃ κ' ἓνα παιδάκι δέκα χρόνων. Ἴσως ἢ ἔννοια καὶ στὸ πρωτότυπο νὰ μὴ διαφέρει καὶ πολὺ. Τότε τί συμβαίνει; Ἀπλούστατα, φαίνεται κ' ἐδῶ ἀκόμα μιὰ φορά πόσο ἀσήμαντος εἶναι ὁ ρόλος τῶν λογικῶν ἐννοιῶν στὸ ποίημα καὶ πόσο σημαντικὸς, πόσο τεράστιος εἶναι ὁ ρόλος τῶν λέξεων. Ἀπ' τὶς λέξεις, ἀπ' τὸ βάρος καὶ τὴν ἐπέμβαση ποὺ τοὺς δίνει ἢ τοποθέτησή τους στὸ ποίημα, δημιουργοῦνται οἱ ἄλλες ἐννοίες, οἱ φευγαλέες, οἱ βαθεῖες καὶ μυστικὲς, ποὺ δίνουν τὴν ἀξία τοῦ ποιήματος. Κι' ἂν ὁ μεταφραστὴς ἐδῶ τὰ κατάφευγε νὰ μᾶς παρουσιάσει τὴν προσευχὴ αὐτὴ τοῦ Γκαίτε, τὴν ἀπλή μὰ καὶ ἐπίσημη, σὺν πρόχειρο μαθητικὸ τραγουδάκι, σ' αὐτὸ φταίει τὸ ὅτι δὲν μπόρεσε νὰ ξαναβάλλει τὴν κάθε λέξη στὴ θέση της.

Καὶ τὰ στιχουργικὰ τέλος λάθη δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἀσήμαντα τοῦ βιβλίου. Τόσο οἱ χασμωδίες, ὅσο κ' οἱ βιασμένες συνιζήσεις, δὲν ἐπιτρέπονται διόλου σὲ ποιήματα προορισμένα νὰ τραγουδιῶνται, σὲ ποιήματα δηλαδὴ ὅπου ὁ στίχος πρέπει νὰ κυλάει ἀβίαστος καὶ χωρὶς καμμιὰ δυσκολία.

Καὶ ὅμως, ὅπως εἶπα καὶ στὴν ἀρχή, ἡ ἐργασία τοῦ κ. Σπετσιέρη εἶναι εὐσυνείδητη καὶ προσεκτικὴ. Τότε ὅμως πῶς δικαιολογεῖται ἡ ἀποτυχία της; Τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ἀπλό: ὁ κ. Σπετσιέρης ἀγάπησε βέβαια τὰ ποιήματα ποὺ μετέφρασε. Δὲν εἶχε ὅμως τὶς ἱκανότητες ἐκεῖνες ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ δώσουν στὴν ἐργασία του μιὰν ἐπιτυχία ἀνάλογη τῶν προσπαθειῶν του καὶ τῶν κόπων του. Οὔτε τὶς ἀπαραίτητες τεχνικὲς γνώσεις εἶχε, οὔτε τὴ στιχουργικὴ — καὶ πολὺ περισσότερο τὴν «ποιητικὴ» — πείρα ποὺ θὰ τὸν διευκόλυναν στὴν προσπάθειά του καὶ θὰ τὸν

ἔκαναν νὰ μᾶς δώσει τὶς μεταφράσεις του ἄρτιες, ἀψογες — ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως, εἶμαι βέβαιος, τὶς ὄνειρεύτηκε κι' ὁ ἴδιος.

ΜΗΤΣΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Τίμου Μαλάνου: «Ρόδα Θαλάμου».

Κομψό, πολὺ κομψό, προσεκτικὰ τυπωμένο, ἔκδοση ποὺ δείχνει σίγουρο γούστο, τὸ μικρὸ τεῦχος μὲ τὰ ἔξη ὀλιγόστιχα ποιήματα τοῦ κ. Μαλάνου. Καὶ τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἐντύπωση τῆς κομψότητας, τῆς προσοχῆς καὶ τοῦ γούστου μοῦ ἔκανε καὶ τὸ περιεχόμενό του. Ὑπάρχει στὰ ἔξη αὐτὰ μικρὰ ποιήματα ἡ ἴδια φροντίδα ἐπεξεργασίας, ἡ ἴδια προσπάθεια ἀρμονίας, μοιρασμένη σὲ ὅλα ἔξ ἰσου — μιὰ ἰσορροπία τοῦ τόνου ποὺ ποτὲ δὲν κατεβαίνει ἢ δὲν ἀνεβαίνει περισσότερο. Μερικοὶ στίχοι βέβαια εἶναι καλύτεροι ἢ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ αὐτὸ γίνηκε παρὰ τὴ θέληση τοῦ ποιητῆ, ποὺ εἶναι φανερὸ πῶς προσπάθησε νὰ διατηρήσει παντοῦ ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τοῦ ἴδιο μέτρο. Θέλησε νὰ κάνει τὰ ποιήματά του σὺν μικρὰ κομφοτεχνήματα ποὺ ν' ἀπεικονίζον λεπτὲς ἐρωτικὲς συγκινήσεις, φευγαλέες εἰκόνες τῆς ἀγάπης, στιγμὲς λαγνείας, χωρὶς τὶς βίαιες ἐκρήξεις τοῦ πόθου. Τὰ θέλησε ὅλα διακριτικὰ, συγκρατημένα, καί, γιὰ νὰ πετύχει τὸ σκοπὸ του, χρησιμοποίησε ἓνα λεξιλόγιο εὐχάριστο, μιὰ φρασεολογία λεπτὴ καί, ποῦ καὶ ποῦ, περιττή.

Ἔτσι βέβαια δὲν δίνει οὔτε βαθεῖες ἐντυπώσεις, οὔτε πετυχαίνει μεγάλα ἀποτελέσματα. Ἀμφιβάλλω ἄλλωστε ἂν ἐπέδιωξε ἓνα τέτοιο πρᾶγμα. Δὲν γίνεται ὅμως σχεδὸν πούθενά δυσάρεστος. Καὶ θὰ τὸ πετύχαινε ἀκόμα καλύτερα αὐτὸ, ἂν ἔλειπαν μερικὲς ἐκζητήσεις — λιγοστὲς ὡστόσο — μὰ ποῦ ἐπιδροῦν ἀσχημα στὴν ἀρμονία τοῦ συνόλου :

κ' εἶναι τὸ φαρμάκι καὶ τὸ ἀφέντι τῆς κου-
[βέντας σου
καὶ τὶς προγονικὲς σου ἐπιμιξίες
στὸ φῶς σου τὸ ἔκφυλο.

ΜΗΤΣΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Χρ. Β. Παπασταύρου: «Τσαμικός γάμος στὰ παλὰ τὰ χρόνια».

Εἶναι ἀληθινὰ συγκινητικὸ τὸ νὰ διαβάσει κανεὶς αὐτὸ τὸ βιβλίον, ποὺ περιγράφει σὲ θεατρικὴ, διαλογικὴ μορφή, τὶς περιπέτειες ποὺ περνᾶνε τὰ νιάτα στὴν ὑπαιθρο χώρα τῆς Ἡπείρου γιὰ νὰ χαροῦν τὸν ἔρωτα εὐγενικὰ καὶ νόμιμα ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀγνότητά τῆς κοινότητάς τους.

Θυμᾶμαι τὶς ἀγγελίες ποὺ εἶχαν δημοσιευθῆ ὅταν παίχθηκε τὸ ἔργο στὰ «Ὀλύμπια», καὶ λυπᾶμαι πραγματικὰ ποὺ δὲν μοῦ ἔτυχε νὰ παρακολουθῆσω τὴν παράσταση, γιὰ νὰ δῶ ἀκριβῶς πῶς θεατρικὰ μπόρεσε νὰ ζήσει τὸ κείμενο. Γιατί, καθὼς τὸ διαβάζουμε, βλέπουμε ὅτι δὲν εἶναι καθόλου θεατρικὸ ἔργο, παρὰ